

De stemming van 15 juli 2012, speciaal thema: “Determinanten van het stemgedrag”

De komende 3 weken, 6-8 weken voor de verkiezingen, met de Kamer op reces, zullen we naast de peilingen zelf, elke week op een ander specifiek thema's inzoomen, dat mede bepalend zal zijn voor wat er op 12 september gebeurt. Deze week is dat het onderwerp “determinanten van het stemgedrag”.

De weekscores

Allereerst de uitslag van de peiling van deze week: Op een andere manier dan wellicht vooraf gedacht werd lijkt het er toch op dat de ontwikkelingen in Europa de krachtsverhoudingen binnen Nederland beïnvloedt. De afgelopen twee weken zien we namelijk een duidelijk verzwakking van D66. Het aandeel D66-kiezers uit 2010 dat aangeeft weer D66 te zullen gaan stemmen is van rondom 80% gedaald naar minder dan 70%. Ook zijn er minder overgangen van de andere partijen in de richting van D66. De winst van deze partij de afgelopen maanden op de VVD smelt als sneeuw onder de zon weg.

Uit het aparte onderzoek over de steun aan de banken aan Spanje (te zien op de site van Peil.nl) valt ook al op te maken dat, hoewel de helft van de Nederlanders het eens is met het standpunt van de Kamer, ook bij D66-ers de twijfel toeslaat. Zo vindt 20% van de D66-kiezers uit 2010 het een slechte beslissing van de Kamer, denkt 47% van de D66-kiezers dat toezeggingen van De Jager slechts voor binnenlands gebruik zijn, denkt 55% van de D66-kiezers dat dit geld niet meer terug komt en –last but not least- is 55% het met de stelling eens dat ze in Brussel ook niet meer weten wat ze moeten doen. En zo lijkt nu ook D66 een partij te worden, in navolging van PvdA, CDA, VVD en Groen Links, die (potentiele) kiezers verliest door de ontwikkelingen in Europa.

Door deze stijging van de VVD met 2 zetels staat die partij samen met SP nu bovenaan met 31 zetels.

PvdA en PVV staan gelijk op 19 zetels, gevolgd door D66 met 15 en CDA 14 zetels. De ChristenUnie staat op 2 zetels winst op 7 en Groen Links op 5 zetels verlies. (En het zou nog 1 meer verlies zijn geweest als er geen sprake zou zijn van lijstverbinding tussen SP, PvdA en Groen Links). Nog steeds haalt geen van de vier combinaties die wij vermelden meer dan 75 zetels. De Kunduz-coalitie is dan nog de grootste met 72 zetels.

Onder de kleine partijen zien we dat 50PLUS en PiratenPartij ruim boven de kiesdrempel scoren. De 50PLUS partij haalt zijn kiezers vrijwel alleen van kiezers boven de 50 (8 procent van die groep geeft deze partij een kans op een stem). De PiratenPartij begint populair te worden met name bij manlijke kiezers onder de 30 jaar (10% van die groep kiezers geeft de PiratenPartij een kans op een stem). Beide partijen staan dicht bij de 2^e zetel. De partij van Hero Brinkman (DKP) blijft wel duidelijk onder de kiesdeler.

Peiling van politieke voorkeur Tweede Kamer

<i>in zetels Tweede Kamer</i>	TK2010	8-7-2012	15-7-2012	Versch. vorige week	Versch. 2e Kamer
VVD	31	29	31	2	
PvdA	30	19	19		-11
PVV	24	20	19	-1	-5
CDA	21	14	14		-7
SP	15	31	31		16
D66	10	17	15	-2	5
Groen Links	10	5	5		-5
ChristenUnie	5	7	7		2
SGP	2	3	3		1
Partij voor de Dieren	2	3	3		1
Overige partijen	0	2	3	1	3
Totaal	150	150	150		
VVD+CDA+D66+GrLinks+Chr.Unie	77	72	72		-5
Paars Plus	81	70	70		-11
SP+PvdA+GrLinks+D66	65	72	70	-2	5
VVD+PvdA+CDA	82	62	64	2	-18
VVD+PVV+CDA	76	63	64	1	-12

De determinanten van het stemgedrag

Als je sommigen hoort over het onderwerp “verkiezingscampagne” dan wordt het gevoel gewekt dat als een partij maar een goede campagne voert dat dan een partij nog veel zetels zou kunnen winnen op de situatie van voor de campagne. Een ander misverstand is dat kiezers als ze gaan zweven als ze dan eenmaal weer landen als een soort zwerm vogels op één plek (bij één partij) terecht komen. Zo gaat het niet. Bijna de helft van de opgekomen kiezers uit 2010 weet al zeker welke partij ze gaan stemmen. Maar ook degenen die nog twijfelen zitten dan bij twee a drie partijen. En welke keuze er wordt gemaakt of tussen welke partijen men kiest wordt bepaald door een beperkt aantal kenmerken/ opvattingen. We noemen dat verder de “determinanten van het stemgedrag”. Bepaalde kenmerken van kiezers die een stevige relatie vormen met de uiteindelijke stemkeuze.

Als je tijdens de verzuiling van een kiezer wist dat hij katholiek was, dan wist je dat de kans groot was dat hij KVP stemde (plus lid was van de KRO en een katholieke krant las). Hoewel die kenmerken nu in de meeste gevallen wat minder eenduidig zijn en het aantal partijen met meer dan 3% van de kiezers groter is dan toen, bestaat dit patroon ook bij deze verkiezingen. En dat zal in dit onderzoek getoond worden.

Bij deze verkiezingen zijn de volgende kenmerken/standpunten alleen of in combinatie met elkaar sterk bepalend voor de partij waar men de voorkeur voor heeft:

- Opleidingsniveau; er is een groot verschil in stemvoorkeur tussen de personen met een hogere of lagere opleiding.
- Opvatting over de aanpak van het begrotingstekort, toegespitst op het feit of men vindt of het tekort in 2013 teruggebracht moet worden naar minder dan 3% of dat dit niet hoeft.
- Opvatting over de toekomst van Europa; stap uit de Europese Unie of de Europese Unie moet een politieke Unie worden.
- Opvatting over de migratie: migratie moet zoveel mogelijk worden tegengegaan of migratie moet niet zoveel mogelijk worden tegengegaan.
- En, met name voor de confessionele partijen, of men al dan niet met regelmaat naar de kerk gaat. In het laatste geval noemen wij die mensen "streng kerkelijk".

Bij de factoren 2 tot en met 5 zijn er ook personen die niet tot één van de twee vermelde categorieën behoren. Zij hebben een tussenpositie ingenomen. De volgende twee tabellen laten zien hoe Nederland verdeeld is over deze 5 determinanten en welke relatie er is met partijvoorkeur.

De relatie tussen de 5 determinanten en de eerste stemkeuze en de partijen die een kans krijgen kan goed getoond worden in een overzicht waar aangegeven staat op welke partij de verschillende groepen stemmen en welke partijen een kans maken. Allereerst wordt getoond welk deel van de samenleving de verschillende groepen/determinanten uitmaken.

	Allen	Hoog opgel.	Laag opgel.	NL uit EU	EU pol unie	Begr. tekort <3%	Begr. tekort >3%	Migr. mini- maal	Migr. niet mini- maal	Niet kerk.	Streng kerk.
<i>Percentage der kiezers</i>	100%	50%	50%	24%	31%	42%	53%	56%	39%	63%	14%

Dus 24% van de Nederlanders wil dat Nederland zich uit de EU terugtrekt en 42% wil dat het begrotingstekort in 2013 naar onder de 3% wordt teruggebracht.

En vervolgens wordt er per kolom getoond hoe de stemverhoudingen liggen en de kans om een partij te kiezen:

Behalve de eerste regel moeten in de onderstaande tabel de cijfers steeds per kolom bekeken worden.

	Allen	Hoog opgel.	Laag opgel.	NL uit EU	EU pol unie	Begr. Tekort <3%	Begr. Tekort >3%	Migr. Mini-maal	Migr. Niet minimaal	Niet kerk.	Streng kerk.
<i>Percentage der kiezers</i>	100%	50%	50%	24%	31%	42%	53%	56%	39%	63%	14%

Stemt nu:

VVD	20%	26%	15%	11%	20%	34%	8%	29%	7%	22%	8%
D66	10%	17%	4%	2%	22%	15%	8%	5%	18%	12%	5%
CDA	9%	11%	8%	3%	12%	16%	4%	11%	7%	3%	25%
PvdA	12%	14%	11%	4%	18%	6%	17%	6%	19%	14%	4%
SP	20%	11%	26%	21%	11%	6%	31%	16%	25%	23%	8%
PVV	13%	3%	23%	51%	0%	6%	18%	23%	0%	15%	5%
GrLnks	3%	6%	1%	0%	6%	3%	3%	0%	7%	4%	2%
CU	5%	3%	7%	1%	6%	5%	5%	1%	9%	0%	32%
Andere partij	7%	8%	6%	7%	4%	8%	6%	7%	8%	7%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Totaal stem +kans

VVD	31%	39%	25%	26%	31%	51%	16%	44%	14%	30%	23%
D66	27%	42%	18%	5%	45%	38%	21%	20%	38%	32%	13%
CDA	20%	23%	19%	8%	26%	31%	13%	21%	19%	8%	58%
PvdA	26%	29%	24%	13%	34%	15%	34%	14%	41%	30%	11%
SP	33%	22%	40%	35%	23%	15%	46%	27%	40%	38%	14%
PVV	18%	8%	25%	59%	2%	13%	22%	32%	0%	19%	5%
GrLnks	14%	23%	8%	3%	22%	14%	14%	4%	26%	17%	7%
CU	10%	10%	10%	4%	12%	13%	8%	7%	14%	1%	53%
Andere partij	41%	35%	46%	51%	32%	38%	42%	44%	27%	38%	44%
Totaal	220%	231%	213%	203%	227%	226%	215%	213%	219%	213%	230%

Groen vakje met vette letters, betekent dat die partij in die kolom meer dan 10% meer scoort dan onder alle Nederlanders
 Groen vakje zonder vette letters, betekent dat die partij in die kolom tussen 5 en 10 meer scoort dan onder alle Nederlanders
 Rood vakje met vette letters, betekent dat die partij in die kolom meer dan 10% minder scoort dan onder alle Nederlanders
 Rood vakje zonder vette letters, betekent dat die partij in die kolom tussen 5 en 10 ninder scoort dan onder alle Nederlanders

De verschillen zijn soms heel groot. Zo zien we dat van de mensen die vinden dat Nederland uit de EU moet stappen, 51% opgeeft nu PVV te stemmen en in totaal 59% dan de PVV stemt of een kans geeft. Van de mensen die vinden dat het begrotingstekort onder de 3% moet blijven in 2013 stemt 34% nu VVD en geeft in totaal 51% de VVD een kans.

Andere relatief hoge scores zijn: Van degenen die vinden dat het begrotingstekort in 2013 niet onder de 3% hoeft te blijven geeft stemt 31% de SP en inclusief de SP een kans geven is de score 46%. En onder de groep die streng kerkelijk is stemt 32% ChristenUnie en 25% CDA. Respectievelijk 53% en 58% stemt op die partijen of geeft het een kans.

Deze tabel laat dus heel goed zien hoe die 5 determinanten afzonderlijk al een forse invloed hebben op de keuze van welke partij men stemt of een kans geeft. En omdat bij ieder van deze 5 determinanten niet te verwachten valt dat er in de komende twee maanden echte verschuivingen in opvattingen komen geeft het in feite ook het speelveld aan dat de verschillende partijen hebben op 12 september.

Nog beter kan dat aangegeven worden als er combinaties worden gezocht van twee van de vijf determinanten. Omdat dit een grote en onoverzichtelijke tabel zou geven presenteren we die combinaties op een andere manier. Per partij worden drie combinatie getoond met de hoogste scores:

Aan de hand van de VVD wordt uitgelegd hoe de tabel gelezen moet worden. De eerste regel betekent: Onder alle Nederlanders (100%) stemt 20% VVD. 31% stemt de VVD of geeft de VVD een kans. De tweede regel betreft dus de determinanten “het begrotingstekort in 2013 moet onder de 3% blijven” en “de immigratie in Nederland moet beperkt worden”. 25% van de Nederlanders vindt dat allebei. Van die groep stemt 47% nu VVD en 66% van die groep stemt VVD of geeft de VVD een kans.

De rest van de tabel laat goed zien hoe twee determinanten samen al weer tot beduidend hogere percentages kunnen komen dan in de voorgaande tabel.

	Deel van populatie	<i>Stemmen</i>	<i>Stem+ kans</i>
VVD Allen	100%	20%	31%
Begr.tekort moet <3% + immigratie beperken	25%	47%	66%
Hoog opgeleid + immigratie beperken	22%	45%	64%
EU politieke unie + immigratie beperken	11%	41%	58%
SP Allen	100%	20%	33%
NL uit EU + immigratie niet beperken	2%	63%	77%
Laag opgeleid + immigratie niet beperken	16%	35%	52%
Begr.tekort mag >3% + Immigratie niet beperken	22%	35%	51%
PVV allen	100%	13%	18%
NL uit EU + immigratie beperken	20%	58%	65%
Laag opgeleid + NL uit EU	16%	54%	60%
NL uit EU	24%	51%	59%
PvdA Allen	100%	12%	26%
Hoog opgeleid+ Begr.tekort mag >3%	21%	27%	48%
EU politieke unie + Immigratie niet beperken	19%	24%	45%
EU politieke unie + Begr.tekort mag >3%	15%	23%	44%

	Deel van populatie	<i>Stemmen</i>	<i>Stem+kans</i>
D66 Allen	100%	10%	27%
Hoog opgeleid + EU politieke Unie	21%	29%	57%
Hoog opgeleid + Immigratie niet beperken	26%	26%	50%
EU politieke Unie + immigratie niet beperken	18%	26%	47%
CDA Allen	100%	9%	20%
Hoog opgeleid + streng kerkelijk	7%	40%	64%
Begr.tekort < 3% + streng kerkelijk	8%	37%	67%
EU politieke Unie +streng kerkelijk	5%	33%	66%
Groen Links Allen	100%	3%	14%
EU Pol.Unie + immigratie niet beperken	19%	10%	35%
Hoog opgeleid + Eu pol.Unie	21%	10%	32%
Begr.tekort < 3% + Immigratie niet beperken	22%	10%	32%
ChristenUnie Allen	100%	5%	10%
Begr.tekort>3% +streng kerkelijk	6%	41%	55%
Laag opgeleid + streng kerkelijk	7%	40%	55%
EU Pol. Unie + streng kerkelijk	5%	37%	59%

Vooraf partijen die hoog scoren bij een deelgroep die een substantieel deel van de Nederlanders uitmaakt hebben daar een stevig kiezers arsenaal. Duidelijke voorbeelden zijn:

- De VVD die combineert “migratie beperken” met zowel “begrotingstekort moet naar onder de 3%” als “hoog opgeleid”. En de VVD scoort daarbinnen haast 50% van de kiezers.
- De PVV die alleen al bij de groep “NL uit de EU” een score haalt van boven de 50%. En bij de combinatie “NL uit de EU” en “immigratie beperken” haalt de PVV zelfs 58%.
- De echte hoge score die de SP behaalt (63%) is bij een hele kleine subgroep (2%). Maar de SP doet het goed bij “laag opgeleid” gecombineerd met “de migratie hoeft niet beperkt te worden”(35%).

Bij de andere partijen zijn of de stempercentages niet zo hoog of is als die stempercentages wel hoog zijn (zoals bij CDA en ChristenUnie) de subgroep klein.

De omvang van de steekproef (ruim 5000) is niet genoeg om deze overzichten ook te maken met 3, 4 of zelfs 5 determinanten. Maar als dat wel zou gebeuren dan zouden de stempercentages nog verder stijgen (maar de subgroepen veel kleiner worden).

Deze tabellen laten goed welke stevige relatie er ligt tussen de score op deze 5 determinanten en de stemvoorkeuren en de partijen die men een kans geeft. Tegelijkertijd geeft het de relatief smalle kaders aan waarbinnen de aanhang van de verschillende partijen nog kan verschuiven.

Verschuivingen van meer dan 5 zetels naar boven of beneden bij de grotere partijen en 3 naar boven of beneden bij de kleinere partijen ten opzichte van de huidige score lijken zich alleen in uitzonderlijke gevallen nog voor te kunnen doen.

Kleinere verschuivingen kunnen vanzelfsprekend nog wel heel belangrijk zijn, want zij bepalen o.a. welke partij de grootste wordt (VVD of SP) en welke coalitiecombinaties 76 zetels of meer halen.